

مقایسه رضایت زناشویی، سازگاری و صمیمیت زناشویی در دانشجویان متأهل با و بدون استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور (ماهواره)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۶/۱۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۱۰/۰۱

دکتر سید ولی اله موسوی^{۱*}

ستاره عاطفی کرجوندانی^۲

دکتر سجاد رضائی^۳

زهرا پرتو^۴

چکیده

مقدمه: در سال‌های اخیر شبکه‌های تلویزیونی زیادی برای اثرگذاری و تغییر ذائقه فرهنگی ایرانیان در خارج کشور تاسیس شده است. در همین راستا پژوهش حاضر به مقایسه‌ی مقایسه‌ی رضایت زناشویی، سازگاری و صمیمیت زناشویی در دانشجویان متأهل با و بدون استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور (ماهواره) شهر رشت پرداخت.

روش: روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر رشت است که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری دردسترس بود. ۲۰۵ (۱۳۲ زن و ۷۳ مرد) دانشجوی متأهل برای نمونه نهایی انتخاب شدند، سپس هریک از آنان به پرسشنامه‌های اطلاعات جمعیت‌شناختی، آزمون سازگاری زناشویی لاک والاس، شاخص رضایت زناشویی هادسون و مقیاس صمیمیت زناشویی واکر تامسون پاسخ دادند. داده‌ها به کمک نسخه ۲۰ نرم افزار SPSS با استفاده از تحلیل واریانس تک متغیری (در قالب یک طرح فاکتوریل ۲×۲) پردازش شدند.

یافته‌ها: اثر اصلی عامل جنسیت بر هیچ‌یک از متغیرهای وابسته معنی‌دار نبود ($P > 0.05$). در ادامه تحلیل واریانس نشان داد اثر اصلی استفاده از ماهواره منجر به کاهش رضایت زناشویی ($F = 4/316, P = 0/039$)، سازگاری زناشویی ($F = 8/341, P = 0/004$) و صمیمیت زناشویی ($F = 5/780, P = 0/017$) در دانشجویان متأهل می‌شود. اثر متقابل جنسیت× استفاده از ماهواره بر هیچ‌یک از متغیرهای وابسته معنی‌دار نبود ($P > 0.05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی افراد متأهل را تهدید می‌کند پیشنهاد می‌شود به منظور ارتقای انسجام خانواده، راهبردهایی تنظیم گردد تا برنامه‌های تلویزیونی داخلی بتوانند به نیازها، انتظارات و خواسته‌های بیشتری در افراد متأهل در جامعه پاسخ دهد.

واژه‌های کلیدی: رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی، صمیمیت زناشویی، ماهواره.

۱. دانشجویار گروه روان‌شناسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

* نویسنده مسئول: mousavi180@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه خوارزمی، تهران، کرج، ایران. setare.atefi@gmail.com

۳. استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران. rezaei_psy@hotmail.com

۴. کارشناس ارشد روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات گیلان، رشت، ایران.

zahra.partou@yahoo.com

Comparison of marital satisfaction, marital adjustment and marital intimacy of married college students with and without overseas television networks (satellite) use

Seyyed Vali-ollah Mousavi^{1*}

Setareh Atefi Karajvandani²

Sajjad Rezaei³

Zahra Parto⁴

Abstract

Introduction: In recent years established a several television networks to influence and change cultural tastes of Iranians in outside the country. Therefore, present research examined the comparison of marital satisfaction, marital adjustment and marital intimacy of married college students with and without overseas television networks (satellite) use in Rasht city.

Method: The research method was descriptive from causal-comparative type. The statistical population consisted of all married students of Rasht universities who studied in the academic year of 2014-15. Sampling method was convenience. 205 (132 males and 73 females) married students were selected as the final sample, then each responded to demographic information questionnaire, Locke-Wallace Marital Adjustment Test, Hudson marital satisfaction index, Walker and Thompson intimacy scale. Data were analyzed by SPSS version 20 software using univariate analysis of variance (in a form of 2×2 factorial design).

Results: The main effect of gender factor was not significant on any of the dependent variables ($P > 0.05$). Further analysis of variance showed that the main effect of using satellite has decreased marital satisfaction ($F = 4.316, P = 0.039$); marital adjustment ($F = 8.341, P = 0.004$) and marital intimacy ($F = 5.780, P = 0.017$) in married college students. The interaction effect of gender × the use of satellite was not significant on any of the dependent variables ($P > 0.05$).

Conclusion: Given that the use of television channels located in out of country threatens marital satisfaction, marital adjustment and marital intimacy of married college students; therefore, it is suggested that in order to enhance the family solidarity the strategies be developed to domestic television programs can respond to the needs, expectations and demands of married people in society.

Keywords: marital satisfaction, marital adjustment, marital intimacy, Satellite

1. Ph.D: Associate professor at Department of Psychology, University of Guilan, Rasht, Iran.

*Corresponding Author: mousavi180@yahoo.com

2. MA Student of Family Counseling, Kharazmi University- Tehran, Karaj, Iran.setare.atefi@gmail.com

3. Ph.D: Assistant Professor at Department of Psychology, University of Guilan, Rasht, Iran rezaei_psy@hotmail.com

4. MA in psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Guilan Science and Research Branch, Rasht, Iran.zahra.partou@yahoo.com

مقدمه

رسانه‌های دنیای امروز نقش بسزایی در پیشبرد برنامه‌های مختلف دولت‌ها دارند و استفاده بهینه و به‌هنگام از توان آنها می‌تواند میزان کارایی دولتمردان را در اجرای سیاست‌هایشان افزایش دهد که یکی از مهمترین این رسانه‌ها ماهواره است. وجود حجم گسترده امواج ماهواره‌ای سبب شد تا همیشه سیاست‌گذاری رسانه‌ای در ایران متوجه اثرات شبکه‌های ماهواره‌ای باشد (رضایی و کلانتری، ۱۳۹۰). مطالعات متعددی نشان می‌دهد یکی از عوامل تهدیدکننده بنیان خانواده، استفاده نادرست از رسانه‌های جمعی به ویژه برنامه‌های ماهواره است که موجب ایجاد اختلال در رفتار زوجین و در نهایت خیانت بین آنها می‌شود (بحرینیان و یآوری، ۱۳۸۶). با نفوذ ماهواره، آسیب‌های چشمگیری در زمینه فرهنگی-اجتماعی بین خانواده‌ها به ویژه در کشورهای در حال توسعه پدید آمده و مشاهده می‌شود که خانواده معاصر به لحاظ ساختاری و نظام ارزشی زیر سیطره تجددگرایی، دین‌زدایی، تجمل‌گرایی و ضعف اعتقادی رفته است (برنشتاین و برنشتاین^۲؛ به نقل از مهرابی‌زاده هنرمند، حسین‌پور و مهدی‌زاده، ۱۳۸۹)؛ زیرا امروزه این رسانه، جایگاه نیرومندی در خانواده‌ها یافته و هویت متفاوتی به کاربران می‌دهد و آنها را وادار می‌سازد تا به ارزش‌هایی مغایر با ارزش‌های جامعه و اخلاق عمل کنند (بختیاری و فرخی، ۱۳۹۱).

نخستین مشکلی که رسانه‌ها از جمله در خانواده ایجاد می‌کنند، تقویت فردگرایی و گوشه‌گیری در خانواده است؛ زیرا وسایل ارتباط جمعی فاصله‌ها را ناپدید می‌سازند، همچنان که جدار بین انسان‌ها را نیز تاحدود زیادی شفاف‌تر می‌سازد (اسلوین^۳، ۲۰۰۰؛ به نقل از کفاشی، ۱۳۸۹). در نتیجه با گسترش استفاده از وسایل ارتباط جمعی در بین اعضای خانواده، به ویژه ماهواره، ارزش‌های اجتماعی آنها متحول گشته و منجر به تغییراتی در مرزها، ساختار و رفتار نسل جدید شده است (استرادی، ۲۰۰۹). پژوهش امیری، نوری و مرادیان (۱۳۹۰) به این نتیجه دست یافته که کسانی که از رسانه ماهواره استفاده می‌کنند، نسبت به کسانی که از این رسانه بهره‌گیری نمی‌کنند، گرایش بیشتری به آسیب‌های اجتماعی دارند. براین اساس استفاده از ماهواره خانواده‌ها را با پیامدهایی همچون از میان رفتن قبح روابط غیر اخلاقی در کانون گرم اعضای خانواده، پایبند نبودن به سنت‌های خانوادگی، گسترش خیانت‌های زناشویی، کاهش تعاملات واقعی و غیره روبه‌رو می‌سازد (راس و ناتینگل^۱، ۲۰۰۸). مشاهده کانال‌های ماهواره‌ای همچنین موجب می‌شود زنان و دختران جوان، با دیدن فیلم‌ها و سریال‌های شبکه‌های ماهواره، مطابق حس همزادپنداری، به تقلید از نوع پوشش و آرایش هنرپیشگان برآیند و سعی در هرچه شبیه‌تر کردن خود با آنها کنند. به واسطه معرفی الگوهای ذهنی و عملی رفتار، در گذر از برنامه‌های مختلف، معرفی شخصیت‌ها و سمبل‌های مطرح شده، شخصیت‌های سریال‌ها و فیلم‌ها پس از مدتی تعدادی از این الگوها را در بینندگان خود درونی می‌کند که تاحدودی این باورها با ارزش‌های فرهنگی و مذهبی جامعه در تضاد است (منادی، ۱۳۸۵).

1. satellite
2. Bernstein and Bernstein
3. Ross & Nightingale

باعنایت به اهمیت موضوع و با توجه به اینکه دستیابی به جامعه سالم درگرو پرورش خانواده‌های سالم است (محل‌الدینی، صادقی، چراغی و زارع، ۱۳۹۲) و نیز با گسترش استفاده از شبکه‌های خارجی، گویا نهاد خانواده قربانی امپریالیسم رسانه‌ای و فرهنگی می‌شود و این نگرانی جدی به وجود می‌آید که اعضای خانواده الگوهای نامتناسب با مختصات فرهنگی، اقتصادی، خانوادگی و ملی خویش را بر می‌گزینند و از پیشینه و هویت تاریخی خود جدا می‌گردند. برنامه‌های ماهواره‌ای حاوی محتوایی است که در آن پایبندی، وفاداری به خانواده و ارزش‌های اخلاقی امری عوامانه به نظر می‌رسد و در مقابل، داشتن روابط آزاد و متهورانه‌ی جنسی و ایجاد تردید درباره اهمیت و ارزش ازدواج، ناشی از نگاه آزاداندیشانه و مترقی به زندگی و روابط عاطفی تلقی می‌شود (روشن و خلیل‌زاده، ۱۳۹۲).

با توجه به اینکه امروزه، طلاق شاخص آشفتنگی زناشویی است، این‌طور به نظر می‌رسد که نیازهای افراد در روابط زوجی ارضا نمی‌شود و همین امر منجر شده تا بنیان خانواده دچار تزلزل و فروپاشی گردد (هالفورد^۱، ۱۳۸۴). مطالعات نشان می‌دهد یکی از مهمترین جنبه‌های رابطه‌ی زناشویی، رضایتی است که همسران در ازدواج تجربه می‌کنند (صدیقی، صفریگی، محبی و شاه‌سیاه، ۱۳۹۳). به تعبیر اشترنبرگ و هاجت^۲ (۱۹۹۷) رضایت زناشویی جنبه‌ای بسیار مهم و پیچیده از رابطه زناشویی است. منظور از رضایت زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساسی ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر دارند (سینها و مکرچی^۳، ۱۹۹۱). به بیان دیگر رضایت زناشویی یعنی احساس ذهنی رضایت، خشنودی و لذت تجربه شده در هر یک از زوجین وقتی از جنبه‌های مختلف زندگی مشترک خود و از روابط جنسی‌شان خرسند هستند (عباسی مولید، ۱۳۹۰). از دیدگاه فلوید، گلیوم و کاستیان (۱۹۹۸) رضایت زناشویی فرایندی است که در طول زندگی زوجین به‌وجود می‌آید و شامل ۴ حیطه جاذبه بدنی-جنسی، تفاهم، طرزتلقی و سرمایه‌گذاری است. آنها معتقدند که در طول زندگی مشترک، عوامل متفاوتی بر نحوه ارتباط زوجین اثر می‌گذارد که این امر به نوبه خود منجر به رضایت یا عدم رضایت زن و شوهر می‌گردد. با این وجود گسترش آمار طلاق بیانگر این موضوع بوده که رضایت زناشویی^۴ به آسانی حاصل نمی‌گردد (روزنگردن، مايرز و هاتی^۵، ۲۰۰۴).

سازگاری زناشویی^۶ نیز از دیگر ابعاد مهم زندگی زناشویی است که به شدت کیفیت و پایداری رابطه زناشویی را تحت تاثیر قرار می‌دهد (بشارت و رفیع‌زاده، ۱۳۹۵). از نظر لیدر^۷ سازگاری رفتار مفید و موثر آدمی است که در تطابق با محیط فیزیکی و روانی به گونه‌ای که تنها تغییرات محیط هم‌رنگی نکرده و به پیروی ناهشیاره از آن بسنده نمی‌کند بلکه خود نیز می‌تواند در محیط تأثیر بگذارد و آن را به گونه‌ای مناسب تغییر دهد (لیدر، ۲۰۰۱). به نقل از معین، غیائی و مسموعی،

1. Halford
2. Sternberg, R.J., & Hojjat, M
3. Sinh., & Mukerjec
4. Marital Satisfaction
5. Rosen-Grandon., Myers., & Hattie
6. Marital Adjustment
7. Lederer

۱۳۹۱). در مفهومی دیگر، تعریف سازگاری زناشویی، هماهنگی و همدلی در وصول به اهداف مشترک زندگی بین زن و شوهر است که به احساس رضایت از زندگی با یکدیگر منتهی می‌شود. سازگاری زناشویی بین زن و شوهر به آنها اجازه می‌دهد تا از تعارضات اجتناب کنند و یا به شیوه‌ای مناسب آنها را حل کنند به طوری که هر دو از ازدواج و رابطه با یکدیگر احساس رضایت داشته باشند (زارعی، فرحبخش و اسماعیلی، ۱۳۹۰). سازگاری شامل کنترل تکانه‌ها و تحمل فشارها و نتیجه کارکرد هوش هیجانی است که با ارتقای آن می‌توان برای بسیاری از مشکلات نهفته زندگی پاسخ‌های مناسبی یافت (محمدپور، ۱۳۸۷). شافر و شوبن^۱ معتقدند که سازگاری، تمایل ارگانیزم برای تغییر فعالیت خود در راستای انطباق با محیط است که در واقع، پاسخی به تغییرات محیط پیرامون است (خدایاری‌فرد و رحیمی‌نژاد، ۱۳۸۷). پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند سازگاری زناشویی ضعیف، اثر منفی بر کیفیت زندگی و کارکرد جنسی افراد می‌گذارد؛ علاوه بر آن سازگاری زناشویی با پیامدهایی چون دشواری در درک تفاوت‌های جنسی، اضطراب شخصی و بین فردی، رضایتمندی زناشویی و ... هم‌آیند است (اسپاینر^۲، ۱۹۷۶).

از دیگر مظاهر زندگی اجتماعی انسان، وجود تعامل سالم و سازنده میان انسان‌ها، برقرار بودن عشق و ابراز صمیمیت و همدلی به یکدیگر است (عدالتی و رذوان^۳، ۲۰۱۰). صمیمیت را می‌توان به صورت ترکیبی از دوست داشتن و عاطفه، آشکارسازی و ابراز کردن، سازگاری، یکپارچگی، ارتباط جنسی، حل کردن تعارضات، خود پیروی و همانندی تعریف کرد (استتلی، رودز و ویتن^۴، ۲۰۱۰). فرآیندهای فردی و دونفره متعددی به‌طور مثبت با صمیمیت همبسته هستند که از آن جمله می‌توان به سازگاری، بهزیستی روانی، سلامت روانی، کیفیت رابطه، رضایت زناشویی، اعتماد و رضایت جنسی اشاره کرد (فراست^۵، ۲۰۱۲). وجود صمیمیت در روابط زوجی جنبه‌ای بسیار مهم از یک رابطه زناشویی است که عوامل مهمی در آن نقش دارند. صمیمیت زناشویی^۶ عبارت است از احساس‌های مثبتی بر عشق و محبت، داشتن شریک و همراه در زندگی، ارضای نیازهای عاطفی و روانی و افزایش شادی و خشنودی در زندگی زوجی (برنشتاین و برنشتاین، ۱۹۹۸؛ ترجمه تونزنده جانی و کمالپور، ۱۳۸۰) به گونه‌ای که به ثبات رابطه بینجامد و به شکلی مثبت با سازگاری و رضایت در زندگی زناشویی همراه باشد (هلر و وود^۷، ۱۹۹۸). بلوم و توماس^۸ (۲۰۰۶) صمیمیت را توانایی برقرار کردن ارتباط با دیگران و بیان عواطف تعریف می‌کنند. در نتیجه می‌توان گفت که صمیمیت یک نیاز اساسی انسانی است و یک فرایند مهم در توسعه روابط دوستانه شناخته شده است. همچنین فرآیندی تعاملی، پویا و ترکیبی شامل ابعاد عاطفی، روان‌شناختی، عقلانی، جنسی، بدنی، معنوی، اجتماعی،

1. Shaffer and Shvbn
2. Spanier
3. Edalati & Redzuan
4. Stanley, Rhoades & Whitton
5. Frost
6. Marital Intimacy
7. Heller., & Wood
8. Blume., & Thomas

تفریحی و زیباشناختی است (باگاروزی^۱، ۲۰۰۱). همچنین صمیمیت الگوی رفتاری بسیار مهمی مفهوم‌سازی شده که بر اساس پذیرش، رضایت خاطر و عشق شکل می‌گیرد (تنهاتن و وارن^۲، ۲۰۰۷). درنهایت با توجه به اینکه صمیمیت، رضایت و سازگاری زناشویی در بین زوجین باعث حفظ و استحکام بنیان خانواده می‌گردد (مهدهی‌پور و صداقتی فرد، ۱۳۹۴) و از طرفی دیگر استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای می‌تواند نظام خانواده را متلاشی کند و همچنین منجر به بی‌ثباتی ازدواج گردد (غفاری، صیدی و رضایی، ۱۳۹۶)، در پژوهش حاضر برآن شدیم تا به بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور (ماهواره) بر میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل بپردازیم.

روش

روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای (تحلیلی و مقایسات گروهی) است. جامعه آماری پژوهش حاضر، تمامی دانشجویان متأهل دانشگاه‌های شهر رشت بود که برای تعیین حجم نمونه، از روی انحراف معیار پرسشنامه رضایت زناشویی که برابر با ۲۲/۲۶ به دست آمده بود و جایگذاری آن در فرمول حجم نمونه برآورد میانگین صفت در جامعه (هسیه و لیو^۳، ۱۹۹۰) و با در نظر گرفتن فاصله اطمینان ۹۵٪ تعداد ۲۰۵ نفر به عنوان نمونه پژوهش برآورد شد.

$$n = \frac{Z^2 \frac{\alpha S^2}{2}}{d^2} = \frac{(2.58)^2 \times (20.26)^2}{(4)^2} = 170.86 + 20\% \text{ dropout} \cong 205$$

در این پژوهش از روش میدانی برای گردآوری داده‌ها و اجرای پرسشنامه‌ها استفاده شد. توزیع پرسشنامه‌ها با روش مراجعه حضوری به دانشگاه‌های شهر رشت، با کسب رضایت از معیارهای ورود به پژوهش شامل سن، وضعیت تحصیلی، شغلی و... کجاست دانشجویان متأهل و محرمانه بودن اطلاعات وی و با ارائه توضیحات لازم به آزمودنی‌ها در زمینه پرسشنامه‌ها و نحوه تکمیل پرسشنامه انجام گرفت. پس از جمع‌آوری داده‌ها به نسخه ۲۰ نرم افزار SPSS منتقل شدند. با استفاده از شاخص‌های آماری فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار نمرات حاصل از آزمون‌ها توصیف گردید. برای آزمون اینکه آیا استفاده (یا عدم استفاده) از شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور در زنان و مردان اثرات اصلی یا تعاملی معنی‌داری بر رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی و صمیمیت زناشویی آنان دارد از آزمون تحلیل واریانس تک متغیری در قالب یک طرح فاکتوریل ۲×۲ استفاده شد. ابزارهای اندازه‌گیری در این پژوهش عبارتند از:

الف) آزمون سازگاری زناشویی^۴ لاک-والاس^۵ (۱۹۹۵): این ابزار ۱۵ سوالی یکی از اولین مقیاس‌های کوتاه برای سنجش سازگاری زناشویی است که لاک و لاس در سال ۱۹۵۹ آن را

1. Bagarozzi
2. Ten, Houten., & Warren
3. Hsieh & Liu
4. Marital Adjustment
5. Locke., & Wallace

تهیه کرده‌اند. نمره ی ۱۰۰ یا کمتر از آن نمره‌ی برش است. نمره‌ی آزمون برابر با حاصل جمع امتیازات هر سوال و دامنه ی آن از ۲ تا ۱۵۸ است. برآورد همسالی درونی با استفاده از فرمول اسپیرمن - براون بسیار خوب و ضریب همبستگی بین دو نیمه ی آن برابر ۰/۹۰ بوده است. آزمون سازگاری زناشویی لاک - والاس برای گروه‌های شناخته شده و با نمرات متمایزکننده برای زوج‌های سازگار و ناسازگار روایی بالادارد. نمرات این آزمون با آزمون «پیش‌بینی زناشویی لاک - والاس» همبستگی بالایی دارد. این نتیجه، نشان دهنده‌ی روایی همزمان بالای آن است. آزمون مذکور مقیاسی برای پیش‌بینی سازگاری آینده است. حسینی سده و فتحی آشتیانی (۱۳۸۹) میزان آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۹۶ گزارش کردند. آلفای کرونباخ پرسشنامه مذکور در این پژوهش ۰/۹۷ نشان داده شده است.

ب) شاخص رضایت زناشویی^۱ هادسون^۲ (۱۹۹۲): یک ابزار ۲۵ سؤالی است که برای اندازه‌گیری میزان، شدت یا دامنه مشکلات زن یا شوهر در رابطه زناشویی تدوین شده است. این شاخص دو نمره بردارد. یکی نمره (±۵) که نمرات کمتر از آن نشانه عدم مشکلات مهم بالینی در رابطه بین زوجین است و نمرات بیش از ۳۰ که دلالت بر وجود مشکلات بالینی قابل ملاحظه دارد. دومین نمره برش، ۷۰ است بدین معنی که نمرات بالاتر از ۷۰ تقریباً همیشه نشانه آن است که مراجع دچار استرس شدید است و احتمال تصور یا استفاده از نوعی خشونت برای حل مشکلات را می‌توان صریحاً لحاظ کرد. این آزمون در ایران توسط ساعتی (۱۳۸۰) روی یک گروه نمونه ۱۵۸ نفری از دانشجویان دانشگاه‌های تهران که خود یا همسرشان متأهل بودند، اجرا شد. میانگین این آزمون برای نمونه ایرانی ۲۶/۴۲ (SD = ۲۳/۴۶) و دامنه آن بین صفر تا صد است که نمرات بالاتر نشانه وسعت یا شدت مشکلات است. میانگین آلفای شاخص رضایت زناشویی هادسون ۰/۹۶ است که نشان‌دهنده همسانی درونی عالی و نشانه خطای استاندارد عالی (بسیار کم) یعنی ۰/۴۰ است. همچنین در پژوهش ساعتی (۱۳۸۰) ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۹۴ به دست آمد. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ پرسشنامه مذکور ۰/۷۰ به دست آمده است.

ج) مقیاس صمیمیت^۳ واکر و تامسون^۴ (۱۹۸۳): یک ابزار ۱۷ سؤالی است که برای سنجیدن مهر و صمیمیت تدوین شده است. این مقیاس جزئی از یک ابزار بزرگتر است که چندین بُعد صمیمیت را در بر می‌گیرد، اما تهیه کنندگان آن را به صورت مقیاس مستقلی گزارش کرده‌اند. صمیمیت، توجه و اهمیت اعضای خانواده برای یکدیگر تعریف شده و شامل عوامل نزدیکی عاطفی^۳ در قالب مهر^۴، از خودگذشتگی^۵، خرسندی و رضایت^۶ می‌شود. احساسی است مبنی بر این که رابطه مهم، باز، توأم با عزت، همبستگی، و تعهد متقابل است. «مقیاس صمیمیت» با ضریب آلفای ۰/۹۱ تا ۰/۹۷ همسانی درونی بسیار عالی دارد. کاوند (۱۳۹۰) در پژوهش خود آلفای کرونباخ را در زنان

1. Index of Marital Satisfaction
2. Hudson
3. intimacy
4. Walker & Thompson

۰/۹۶ و در مردان ۰/۹۷ گزارش کردند. میزان ضریب همبستگی و آلفای کرونباخ پرسشنامه صمیمیت زناشویی در پژوهش حاضر ۰/۹۴ به‌دست آمده است.

یافته‌ها

میانگین سنی ۲۰۵ شرکت کننده در این پژوهش $۸/۴۲ \pm ۳۴/۶۰$ بود که در دامنه ۱۹ تا ۵۹ سال متغیر بود. میانگین ساعات استفاده از شبکه‌های تلویزیون خارج از کشور $۷/۸۷ \pm ۱۷/۳۱$ ساعت بود که در دامنه ۱ تا ۸۰ ساعت در هفته نوسان داشت. میانگین اطلاعات مندرج در جدول ۱-گویای اطلاعات جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی و همچنین فراوانی استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور همراه به تفکیک در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱-ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها

متغیرها	فراوانی (n)	(%) درصد
جنسیت	زن	۱۳۲
	مرد	۷۳
	جمع کل	۲۰۵
وضعیت شغلی	شاغل	۱۴۰
	بیکار	۲۰
	خانه دار	۴۴
	جمع کل	۲۰۴
	نامشخص	۱
نوع شغل	کارمند	۹۸
	کارگر	۷
	آزاد	۳۷
	جمع کل	۱۴۲
	نامشخص	۶۳
استفاده از ماهواره	خیر	۶۶
	بله	۱۳۱
	جمع کل	۱۹۷
	نامشخص	۸
نوع استفاده از ماهواره	تنها	۷
	من و همسر	۱۲۱
	همسر	۸
	جمع کل	۱۳۶
	نامشخص	۶۹

طبق جدول شماره ۱- نتایج نشان داد که از بین دانشجویان پژوهش حاضر، ۱۳۳ نفر زن (۶۴٪) و ۷۴ نفر مرد (۳۵٪) بوده و پایین‌ترین سن ۱۹ سال و بالاترین سن ۵۹ سال است. از این تعداد ۹ درصد از آزمودنی‌ها بیکار و ۶۷ درصد از آزمودنی‌ها شاغل، که ۳٪ از این میزان کارگر، ۴۷٪ کارمند؛ ۱۸٪ شغل آزاد و همچنین میزان ۲۱٪ آزمودنی‌ها خانه‌دار بودند. میزان کجی و کشیدگی داده بین ± 3 گزارش شد و با توجه به آزمون کولموگروف-اسمیرنوف آماره Z هر سه متغیر وابسته در سطح معنی‌داری بزرگتر از ۰/۰۵ قرار داشت. داده‌های در ادامه به منظور رسیدگی به اهداف پژوهش جدول شماره ۲- به تفکیک میانگین و انحراف معیار مردان و زنان متأهل دانشجوی با و بدون استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای را برحسب میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی نشان می‌دهد.

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار مردان و زنان متأهل دانشجوی استفاده کننده از شبکه‌های

تلویزیونی خارج از کشور، در میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی

متغیرها	جنسیت	(M) میانگین	(SD) انحراف معیار
وضعیت استفاده ماهواره در رضایت زناشویی	زن	۲۹/۱۱	۱۴/۴۳
	مرد	۳۲/۸۷	۱۷/۹۶
	جمع کل	۳۰/۳۶	۱۵/۵۶
بله	زن	۳۸/۲۹	۱۹/۳۱
	مرد	۳۵/۱۳	۱۵/۴۶
	جمع کل	۳۷/۱۴	۱۸/۰۰
وضعیت استفاده از ماهواره در سازگاری زناشویی	زن	۱۰۷/۸	۱۹/۶۰
	مرد	۱۱۳/۷	۲۲/۰۶
	جمع کل	۱۰۹/۸	۲۰/۴۷
بله	زن	۹۸/۷۷	۲۳/۰۴
	مرد	۱۰۳/۰	۱۹/۹۰
	جمع کل	۱۰۰/۳۴	۲۱/۹۷
وضعیت استفاده از ماهواره در صمیمیت زناشویی	زن	۶/۰۷	۱/۰۹
	مرد	۶/۱۳	۱/۰۰
	جمع کل	۶/۰۹	۱/۰۵
بله	زن	۵/۴۸	۱/۲۸
	مرد	۵/۸۱	۱/۱۲
	جمع کل	۵/۶۰	۱/۲۳

پیش از ارائه نتایج تحلیل واریانس تک‌متغیری برای پاسخگویی به سوالات پژوهش، آزمون لوین به منظور بررسی پیش‌فرض تساوی واریانس‌های بین گروه‌ها در جدول ۵- ارزیابی شد.

جدول ۳- نتایج آزمون لوین برای متغیرهای ملاک (رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی)

آزمون لوین	فرضیه Df	خطا Df	مقدار F	سطح معنی داری
رضایت	۳	۱۹۱	۱/۲۴۲	۰/۲۹۶
سازگاری	۳	۱۹۱	۰/۶۰۰	۰/۶۱۶
صمیمیت	۳	۱۹۱	۱/۹۸۲	۰/۱۱۸

نتایج به دست آمده از سطوح معنی‌داری آزمون لوین برای متغیرهای رضایت (۰/۲۹۶)، سازگاری (۰/۶۱۶) و صمیمیت زناشویی (۰/۱۱۸) در میزان استفاده از ماهواره معنی‌دار نبوده است. بدین معنی که فرض تساوی واریانس میان گروه‌ها برقرار است. در ادامه جدول شماره ۴ نتایج اثرات اصلی و تعاملی استفاده از ماهواره در کنار جنسیت دانشجویان را بر رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی نشان می‌دهد.

جدول ۴- اثرات اصلی و تعاملی استفاده از ماهواره و جنسیت بر رضایت، سازگاری و صمیمیت

زناشویی

متغیرهای وابسته	منابع تغییر	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مقدار F	سطح معنی داری
رضایت زناشویی	جنسیت	۳/۶۹۷	۱	۰/۰۱۲	۰/۹۱۱
	ماهواره	۱۲۸۶/۷۵۶	۱	۴/۳۱۶	۰/۰۳۹
	ماهواره×جنسیت	۴۷۰/۴۸۸	۱	۱/۵۷۸	۰/۲۱۱
سازگاری زناشویی	جنسیت	۱۰۲۶/۴۰۷	۱	۲/۲۲۸	۰/۱۳۷
	ماهواره	۳۸۴۲/۰۷۵	۱	۸/۳۴۱	۰/۰۰۴
	ماهواره×جنسیت	۲۴/۶۹۲	۱	۰/۰۵۴	۰/۸۱۷
صمیمیت زناشویی	جنسیت	۱/۵۱۹	۱	۰/۰۹۲	۰/۳۹۷
	ماهواره	۸/۰۳۹	۱	۵/۷۸۰	۰/۰۱۷
	ماهواره×جنسیت	۰/۷۰۳	۱	۰/۵۰۵	۰/۴۷۸

نتایج جدول شماره ۴- نشان داد اثر اصلی جنسیت و همچنین اثر تعاملی ماهواره × جنسیت بر نمره رضایت زناشویی معنی‌دار نیست اما اثر اصلی ماهواره بر رضایت زناشویی معنی‌دار به دست آمد که با توجه به نتایج جدول ۲- می‌توان گفت آن دسته از افراد متأهلی که از ماهواره استفاده می‌کنند نمره رضایت زناشویی بیشتری به دست آورده‌اند و چون کسب نمرات بالاتر در این مقیاس به معنی ناراضی‌تری بیشتر است، می‌توان بیان کرد که استفاده از ماهواره اثر نامطلوبی روی کاهش رضایت زناشویی دارد ($P=0/039$). نتایج دیگر این جدول نشان داد که اثرات اصلی جنسیت و همچنین اثر تعاملی ماهواره × جنسیت بر سازگاری زناشویی معنی‌دار نیست اما اثر اصلی ماهواره بر سازگاری زناشویی معنی‌دار به دست آمد. که با توجه به نتایج جدول ۲- می‌توان گفت آن دسته از افراد متأهلی که از ماهواره استفاده می‌کنند، نمره‌ی سازگاری زناشویی کمتری

کسب می‌کنند ($P=0/004$). سرانجام از نتایج جدول ۴- برداشت می‌شود که اثرات اصلی جنسیت و همچنین اثر تعاملی ماهواره \times جنسیت بر صمیمیت زناشویی معنی‌دار نیست، اما اثر اصلی ماهواره بر صمیمیت زناشویی معنی‌دار به‌دست آمد که با توجه به نتایج جدول ۲-، آن دسته از افراد متأهلی که از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور استفاده می‌کنند نمره کمتری در مقیاس صمیمیت زناشویی کسب می‌کنند ($P=0/017$).

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف مقایسه‌ی رضایت زناشویی، سازگاری و صمیمیت زناشویی در دانشجویان متأهل با و بدون استفاده از شبکه‌های تلویزیونی مستقر در خارج از کشور (ماهواره) با شرکت ۲۰۵ نفر دانشجوی متأهل در دانشگاه‌های شهر رشت انجام شد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد استفاده از ماهواره با رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی کمتری همراه است. اما در این رابطه متغیر جنسیت اثر معنی‌داری نداشت. نتایج به‌دست آمده با نتایج مطالعات پرتو و موسوی (۱۳۹۴)؛ شاکری‌نیا (۱۳۸۹) و وینسنت و میچل باسیل^۱ (۱۹۹۷) در تطابق است. برای نمونه پرتو و موسوی (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان دادند مشاهده برنامه‌های ماهواره‌ای، کیفیت زندگی زناشویی را تحت تاثیر قرار داده و منجر به کاهش رضایت از زندگی زناشویی گردیده است. این نتیجه با پژوهش شاکری‌نیا (۱۳۸۹) با عنوان «بررسی رضایتمندی از زندگی زناشویی و بهداشت روانی در زنان استفاده‌کننده از ماهواره» همسو است. نتایج مطالعه وی نشان داد آزمودنی‌های مشارکت‌کننده در تحقیق رضایت کمتر و بهداشت روانی نامطلوب‌تری دارند. پژوهش وینسنت و میچل باسیل (۱۹۹۷) بر پایه نظریه استفاده و رضایتمندی و با هدف کشف الگوهای استفاده از رسانه خبری در میان دانشجویان نشان داد که استفاده از رسانه‌های خبری به ویژه ماهواره در جامعه پذیری دانشجویان اثرگذار است؛ همچنین بین رضایتمندی استفاده از این رسانه‌ها و شناخت حوادث جاری مربوط به روابط زناشویی رابطه معناداری وجود دارد.

در تبیین مطالب فوق می‌توان ذکر کرد که برقراری ارتباط موثر با طرف مقابل، پرخاش نکردن، حفظ استقلال زوجین ضمن مشارکت با هم، ارزش قایل شدن به خواسته‌ها و علایق همسر، همراهی و همدلی، داشتن اهداف و آرمان مشترک، قبول سختی‌ها و تاکید و توجه بر نکات مثبت شخصیت همسر، ابراز دوستی و اهمیت دادن به یکدیگر از عوامل مهم در رضایتمندی زناشویی و استمرار زندگی مشترک است (میکائیلیان، گنجی و طالبی، ۱۳۹۱). از طرفی با مشاهده برنامه‌های ماهواره‌ای با توجه به تغییری که در نوع نگرش، باورها، رفتارها، ظواهر و تنوع ارتباطات فرازناشویی در مخاطبان ایجاد می‌شود، ممکن است نوع ارتباطات،

خواسته‌ها، سبک زندگی و انتظارات از یکدیگر در بین زوجین تحت تاثیر قرار بگیرد و منجر به ناراضیاتی زناشویی گردد.

یافته دیگر این مطالعه این است که در مقایسه با افرادی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند، گروهی که از ماهواره استفاده می‌کنند صرف نظر از جنسیت‌شان، سازگاری زناشویی کمتری از خود گزارش می‌کنند. همسو با این یافته، عجم (۱۳۹۵) در پژوهشی با هدف تاثیر آموزش مستقیم و غیرمستقیم ماهواره‌ای بر تعارض و خیانت زناشویی به این نتیجه دست یافت که مشاهده شبکه‌های ماهواره‌ای منجر به افزایش تعارض و ناسازگاری و همچنین ارتقای خیانت در روابط زناشویی می‌گردد. نتایج پژوهش متانی، حسن زاده و فرهنگی (۱۳۹۲) نیز نشان داد افرادی که ساعات زیادی از وقت خود را صرف تماشای سریال‌های ماهواره‌ای می‌کنند به‌گونه‌ای جذب این برنامه‌ها می‌شوند که از ارتباطات اجتماعی خود با دیگران می‌کاهند و روابط خود را با اعضای خانواده به حداقل می‌رسانند و به‌طور ناخودآگاه شیفته فرهنگ و ارزش‌های غربی مسلط در سریال‌های ماهواره‌ای می‌شوند. پژوهش گلچین، سخایی و افشانی (۱۳۹۲) نیز نشان داد پدیده‌ای همچون ماهواره در بروز تعارضات بین زوجین بسیار موثر بوده که نتیجه حاصل از این تعارضات و اختلافات، گسترش ناسازگاری و ناراضیاتی زناشویی است. پژوهش ملامات و بریر^۱ (۱۹۸۶) نیز پیشتر نشان داده بود استفاده از ماهواره منجر به کاهش سازگاری جنسی زوجین می‌شود. بنابراین، نگرش، تفکر و نوع نگاه افراد به زندگی تحت تاثیر ماهواره قرار می‌گیرد و بالطبع می‌توان ادعا کرد که با تغییراتی که در زوجین ایجاد می‌کند، تعارضات زناشویی و ناسازگاری در روابط آنها را از بین می‌برد (مک کوایل، ۱۳۸۰).

طبق آخرین یافته‌های پژوهش حاضر، مشخص شد که در مقایسه با افرادی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند، گروهی که از ماهواره استفاده می‌کنند صرف نظر از جنسیت‌شان، صمیمیت زناشویی کمتری از خود نشان می‌دهند. در این زمینه جهان‌شاهی و جهانی (۱۳۹۳) در پژوهشی خود به این نتیجه دست یافتند که استفاده از ماهواره به دلیل تهاجم فرهنگی صمیمیت زناشویی را کاهش می‌دهد. نتایج مطالعات صیادی (۱۳۹۳) نشان داد که بین استفاده از ماهواره با ابعاد صمیمیت جنسی، صمیمیت معنوی و صمیمیت اجتماعی - تفریحی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. همچنین معلوم شد استفاده از ماهواره منجر به کاهش انسجام خانواده و صمیمیت زناشویی می‌شود. نتایج مطالعات پیری، نعمتی و صیدی (۱۳۹۱) نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان بر این باورند که ماهواره اوقات فراغت مناسب و لحظات شادی را برای آنها فراهم می‌کند، این درحالی است که از سوی دیگر همین افراد نگران تغییراتی هستند که ماهواره به دلایل مسائل اخلاقی و خانوادگی در ساختار زندگی خانوادگی‌شان به ویژه بر میزان صمیمیت به‌وجود می‌آورد. پژوهش‌های نورعلیان، شمخانی، رشیدی و وزینی (۱۳۹۳) با عنوان «تاثیرات منفی استفاده از

برنامه‌های ماهواره‌ای بر خانواده ایرانی» نشان داد که استفاده از ماهواره به ترویج بدحجابی و بی‌حجابی، ترویج مصرف‌گرایی و فاصله‌گرفتن از ساده‌زیستی، ترویج و بسترسازی عشق‌های خیابانی، افزایش روابط نامشروع خارج از خانواده، ضعف باورهای دینی، استفاده از مشروبات الکلی، تبلیغ همجنس‌بازی، استفاده افراطی از لوازم آرایشی و بلوغ زودرس فرزندان منجر می‌گردد. در تبیین این یافته می‌توان اشاره کرد که ماهواره با تبلیغ روابط فرازناشویی و روابط خارج از عرف می‌تواند باعث تغییر باورها و ارزش‌های افراد در روابط زناشویی شود و درنهایت به ایجاد شکاف عظیمی در حد و مرزها در بین زوجین بینجامد که این موضوع می‌تواند کاهش صمیمیت زناشویی را افزایش دهد.

از یک سو برنامه‌های ماهواره می‌تواند یکی از مهمترین ابزارهای مورد استفاده دشمنان دین، معنویت و آزادگی در جهان باشد و هدف راه اندازی این شبکه‌ها اثرگذاری بر افکار، باورها و رفتارهای دینداران، ترویج ابعاد منحط فرهنگ و منش غربی، سکولاریسم و زمینه‌سازی برای پذیرش برتری و حاکمیت آنان بر جهان باشد. از سوی دیگر به نظر می‌رسد با گسترش روزافزون استفاده از ماهواره که از مصادیق بارز ظهور منابع هویت‌ساز جدید در جامعه است و نمی‌توان تأثیرات آن را بر فرآیند هویت‌یابی دینی خانواده‌ها نادیده انگاشت (زین العابدینی و اطهری، ۱۳۹۳) بنابراین با توجه به اینکه ماهواره می‌تواند با تلقین ارزش‌ها و هنجارهای نامتعارف به آسیب‌هایی در روابط زوجین و بروز مشکلاتی در زندگی زناشویی آنان منجر شود (امیری، نوری و بساطیان، ۱۳۹۰) نتیجه گرفته می‌شود که ضروری است مسئولان و کارشناسان و خانواده‌ها آگاهی خود را در مورد تهدیدات و آسیب‌های نوپدید ناشی از استفاده از ماهواره افزایش دهند و اقدامات محافظتی لازم را در این زمینه اجرایی کنند.

این مطالعه محدودیت‌هایی با خود به همراه داشت. همانند تحقیقاتی که در آن از پرسشنامه استفاده می‌شود، استفاده از مقیاس‌های خودگزارشی امکان سوءگیری در پاسخ‌ها را مطرح می‌کند. محدودیت دیگر تحقیق، دسترسی نداشتن به آمار کل دانشجویان متاهل دانشگاه‌ها بود. علاوه بر آن یافته‌های این مطالعه را نمی‌توان به سایر افراد متاهل غیر دانشجویان متاهل دانشگاه‌ها بود. با عنایت به اهمیت مسائل مطرح شده پیشنهاد می‌شود پژوهشگران دیگر به بررسی تأثیر استفاده از ماهواره بر سایر متغیرهای روان‌شناختی همچون استرس، افسردگی، خیانت و... در افراد بپردازند. همچنین پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان و مسئولان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران با تهیه و تولید برنامه‌های جذاب، عمیق و مورد نیاز جوانان، تلویزیون را جانشینی مناسب‌تری برای جوانان به ویژه افراد متاهل کنند. اجرای پژوهش‌های کیفی برای شناخت زوایای پنهان اثرات استفاده از ماهواره با توجه به بسترهای قومی و فرهنگی خانواده نیز توصیه می‌شود.

منابع

- امیری، عبدالرضا؛ نوری مرادآبادی، یونس و بساطیان، سیدمحمد. (۱۳۹۰). بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای و گرایش به‌برداران به آسیب‌های اجتماعی در بین جوانان شهر کرج، فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی، ۴(۴)، ۱۱۷-۱۴۲.
- بحرینیان، عبدالمجید؛ یآوری کرمانی، مریم. (۱۳۸۸). رضایتمندی جنسی و رضایتمندی زندگی، مجله تازه‌های روان‌درمانی، شماره ۵۲ و ۵۱، ص ۸۵-۶۷.
- بختیاری، حسن و فرخی، حسن (۱۳۹۱). بررسی رابطه برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای تلویزیونی و هویت دینی جوانان، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۱۵، ۷۲-۵۵.
- برنشتاین، فیلیپ، چو برنشتاین، ماری، ت. (۱۹۹۸). روش‌های درمان مشکلات زناشویی، ترجمه حسن تونزنده جانی و نسرين کمالپور، (۱۳۸۱)، مشهد: نشرمردنیز.
- بشارت محمدعلی، رفیع زاده بهار. (۱۳۹۵). پیش‌بینی سطوح رضایت جنسی و سازگاری زناشویی بر اساس متغیرهای شغلی، تعهد، صمیمیت، دانش و نگرش جنسی، روان‌شناسی خانواده. ۳(۱)، ۳۱-۴۶.
- پرتو، زهرا. (۱۳۹۴). تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی (اینترنت و تلفن همراه) و شبکه‌های تلویزیونی خارج از کشور (ماهواره) بر میزان رضایت، سازگاری و صمیمیت زناشویی دانشجویان متأهل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشت، دانشگاه آزاداسلامی، دانشکده علوم انسانی.
- پیری، روضان؛ نعمتی، فاطمه و صیدی، محبوبه. (۱۳۹۱). نگرش و گرایش مردم ایلام به کارکرد برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، تهران، کار و رفاه اجتماعی، ۱-۱۹.
- جهانشاهی، مهنوش و جهانی، مسعود. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین نقش ماهواره در ته‌اجم فرهنگی و صمیمیت زوجین در دانشگاه آزاد و پیام نور شهر بجنورد، همایش ملی سبک زندگی اسلامی و جایگاه آن در عصر جهانی شدن، سندج، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سندج، ۱-۱۵.
- حسینی سده، م و فتحی آشتیانی، ع. (۱۳۸۹). بررسی رضایتمندی زناشویی و مدت زمان ازدواج در میان دانش پژوهان موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، روان‌شناسی دین، ۱۲، ۱۲۷-۱۴۴.
- خدایاری‌فرد، محمد و رحیمی‌نژاد، عباس. (۱۳۸۷). بررسی عوامل موثر بر سازگاری اجتماعی دانشجویان شاهد و غیرشاهد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

- رضایی، محمد و کلانتری، مونا. (۱۳۹۰). خوانش مخاطبان سریال‌های شبکه ماهواره‌ای فارسی وان مورد تماشای ویکتوریا، زن در فرهنگ و هنر، ۱۰ (۳)، ۵-۲۳.
- روشن، محمد و خلیل‌زاده، محمد مهدی. (۱۳۹۲). حقوق خانواده در برابر پخش برنامه‌های ماهواره‌ای، فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۹(۴): ۵۰۷-۵۲۳.
- زارعی، سلمان؛ فرحبخش، کیومرث و اسماعیلی، معصومه. (۱۳۹۰). تعیین سهم خود متمایزسازی، اعتماد، شرم و گناه در پیش‌بینی سازگاری زناشویی، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۲(۳)، ۵۵۱-۵۵۶.
- زین‌العابدینی، زهره؛ اطهری، زینب السادات. (۱۳۹۳). برنامه‌های ماهواره‌ای و نقش آن بر هویت دینی خانواده، اولین کنگره ملی تفکر و پژوهش دینی. کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان.
- ساعتی، س. (۱۳۸۰). بررسی رابطه میان رضایت از زندگی زناشویی و همدم‌طلبی - دوری - گزینی، پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن.
- شاکری نیا، ایرج. (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی خانوادگی، رضایت‌مندی از زندگی زناشویی و بهداشت روانی در نمونه‌ای از زنان استفاده‌کننده از شبکه‌های ماهواره‌ای، بانوان شیعه، شماره ۲۵، ۲۷-۴۶.
- صدیقی، اکرم؛ محبی، سیامک؛ شاه سیاه، مرضیه؛ (۱۳۹۳). بررسی رابطه و مقایسه جهت‌گیری مذهبی با رضایت و سازگاری زناشویی در زوجین شهر قم. پژوهش‌نامه اسلامی زنان و خانواده، ۱۸ (۱۴)، ۱۰۱ - ۱۱۴.
- صیادی، زراره. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین استفاده از ماهواره با صمیمیت و انسجام خانواده در بین کارمندان متأهل دارای فرزند دانشگاه علوم پزشکی شهر بوشهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت - دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- عباسی مولید، حسین. (۱۳۹۰). رابطه تعهد زناشویی با ارزش‌های فرهنگی زوجین خراسان جنوبی، فصلنامه مطالعات انتظامی شرق، ۷-۱۴.
- عبدالملکی، حبیب. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر شبکه‌های ماهواره بر سبک زندگی خانواده‌ها در منطقه سه تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- عجم، علی اکبر (۱۳۹۵). تاثیر آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم ماهواره‌ای بر تعارض زناشویی و نگرش به خیانت زناشویی، نشریه، مطالعات اسلام و روان‌شناسی، ۱۸(۱۰)، ۱۴۶-۱۲۵.
- غفاری، داریوش؛ صیدی، محمد سجاد؛ رضایی، خدیجه. (۱۳۹۶). تاثیر ماهواره در بی‌ثباتی ازدواج؛ نقش واسطه‌ای دین داری و نگرش مثبت نسبت به رابطه با جنس مخالف، شماره ۲۳، علمی-پژوهشی وزارت علوم، ۲۹ - ۲۱.

- کاوند، رضا. (۱۳۸۷). مطالعه کیفی نحوه دریافت شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان، رساله کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه علوم اجتماعی.
- کفاشی، مجید. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده. دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال (۲)، ۳، ۵۵ - ۷۶.
- گلچین، مسعود؛ سخایی، ایوب؛ افشانی، علیرضا. (۱۳۹۱). مطالعه میزان و نوع استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان و مناسبات خانوادگی در بین شهروندان تهرانی، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، ۸۳ - ۱۱۸.
- متانی، مهرداد؛ حسن‌زاده، رمضان و فرهنگی، علی‌اکبر. (۱۳۹۲). نگرش مخاطبان قائم شهری به شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای، مطالعات فرهنگی - ارتباطات، ۲۱ (۱۴)، ۱۲۹ - ۱۵۶.
- محمدمیور. ع. (۱۳۸۷). سازگاری اجتماعی و هوش هیجانی، تهران، نشر آفتاب.
- محی‌الدینی، حمید؛ صادقی، زهرا؛ چراغی، ساناز و زارع، رحمان. (۱۳۹۲). اثربخشی گروه درمانی شناختی رفتاری بر بهبود فرایند خانواده در خانواده‌های افراد معتاد، روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۳ (۱۲)، ۱.
- معین، لادن؛ غیائی، پروین و مسموعی، راضیه. (۱۳۹۰). رابطه بین سرسختی روان‌شناختی با سازگاری زناشویی، فصلنامه زن و جامعه، ۲ (۴)، ۱۹۰ - ۱۶۳.
- مک‌کوایل، دنیس. (۲۰۱۰). درآمدی بر نظریه‌های ارتباطات. ترجمه پرویز اجالالی، (۱۳۸۸)، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- منادی، مرتضی. (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی خانواده، تهران، نشر دانژه.
- مهرابی زاده هنرمند، م؛ حسین‌پور، م و مهدی زاده، ل. (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی در افزایش سازگاری زناشویی زنان متأهل ۲۰ تا ۴۰ سال، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۲ (۱)، ۱۲۵ - ۱۳۹.
- مهدی‌پور بازکیایی، مونا؛ صداقتی‌فرد، مجتبی. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین رضایت زناشویی و صمیمیت زوجین با سازگاری در خانه، فصلنامه روان‌شناختی تحلیلی شناختی، ۶ (۲۲)، ۳۱ - ۲۱.
- میکائیلیان، نیلوفر؛ گنجی، مسعود؛ طالبی جوریبایی، مسعود. (۱۳۹۲). رضایت زناشویی و سلامت روان در والدین دارای فرزندان دچار اختلال یادگیری و عادی، مجله اختلالات یادگیری، ۱۲ (۱)، ۳۷ - ۱۲.
- نورعلیان، یاور؛ شمخانی، اژدر؛ رشیدی، مهران و وزینی فکور، ناصر. (۱۳۹۳). تأثیرات منفی استفاده از برنامه‌های ماهواره‌ای بر خانواده ایرانی، فصلنامه دانش انتظامی همدان، ۱ (۳)، ۱۶۳ - ۱۲۳.

- هالفورد، کیم. (۲۰۰۱). زوج‌درمانی کوتاه‌مدت، ترجمه مصطفی تبریزی، مؤده کاردانی و فروغ جعفر، (۱۳۸۴)، تهران، انتشارات فراروان.
- Bagarozzi, Dennis, A. (2001). *Enhancing Intimacy In marriage*. Branner-Rouledye. Tylor & Forancis Group. USA .
 - Blume, Thomas, W. (2006). *Becoming a Family Counselor: A Bridge to Family Therapy Theory and Practice*. Hoboken. NJ, USA, Wiley.
 - Edalati, A., & Redzuan, M. (2010). A review: Dominance, marital satisfaction and female aggression. *Journal of Social Sciences*, 6(2), 162-166.
 - Floyd, F. J., Gilliom, L. A., & Costigan, C. L. (1998). Marriage and the parenting alliance: longitudinal prediction of change in parenting perceptions and behaviors. *Child Dev.* 69(5), 1461-79.
 - Frost, D. M. (2012). The narrative construction of intimacy and affect in relationship stories: Implications for relationship quality, stability, and mental health. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30, 247-269.
 - Heller, P. E., & Wood, B. (1998). The process of intimacy: Similarity, understanding and gender. *Journal of Marital and Family Therapy* 24(3), 273-288.
 - Hsieh, F. Y., & Liu, A. A. (1990). Adequacy of sample size in health studies. Stanley Lemeshow, David W. Hosmer Jr., Janelle Klar and Stephen K. Lwanga published on behalf of WHO by Wiley, Chichester, 1990. No. of pages: xii + 233. Price: £D17.50. *Statistics in Medicine*, 9(11), 1382–1382. doi:10.1002/sim.4780091115
 - Hudson, W. W. 1982. *The Clinical Measurement Package: A Field Manual*. Homewood, IL: Dorsey Press.
 - Locke, H., & Wallace, K. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21, 251-255.
 - Malamuth, N. M., & Briere, J. (1986). Sexual violence in the media: Indirect effects on aggression against Women. *Journal of Social Issues*, 42(3), 75-92. Retrieved from <http://www.johnbriere.com/malamuth%20%26%20Briere.pdf>
 - Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Development*, 82(1), 58-68.
 - Ross, K., & Nightingale, V. (2008). *Media and Audiences*, London: McGraw Hill.
 - Sinha, S. P., & Mukerjec, N. (1990). Marital adjustment and space orientation. *The Journal of Social Psychology*. 130 (5), 630-639.
 - Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38:15-28.

- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Whitton, S.W. (2010). Commitment and the securing of romantic attachment. *Journal of Family Theory & Review*, 2, 243-257.
- Sternberg, R.J., & Hojjat, M. (1997). Satisfaction in close relationships. New York: Guilford. 67-71.
- Stradia, L. (2009). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes and marital satisfaction. *Journal of counseling and Development*, 82 (1).
- Ten Houten ., & Warren, D. (2007). A General Theory of Emotions and Social Life. London. UK: Rutledge.
- Vincent, Richard, C., & Micheal, Basil, D. (1997). College students news gratifications, *media use and current events knowledge*, vol A, summer, 380-392.
- Walker, A. J., & Thompson, L. (1983). Intimacy and Intergenerational Aid and Contact among Mothers and Daughters. *Journal of Marriage and the Family*, 45(4), 841. doi:10.2307/351796